

โคลงเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาบำราบปรปักษ์

ทรงพระราชนิพนธ์

แลประชุมกวีแต่ง ในงานพระเมรุ

เมื่อปฏิญ พ. ศ. ๒๔๓๐

พิมพ์ในงานปลงศพ

หม่อมหลวงหญิงปก มาลากุล ณ กรุงเทพมหานคร

ธิดาเจ้าพระยาพระเสด็จฯ

ที่วัดเทพศิรินทราวาส เมื่อบวอก พ. ศ. ๒๔๖๓

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทย ถนนรองเมือง

โคลงเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานิราศประบัษ

ทรงพระราชนิพนธ์
แลประชมกวีแต่ง ในงานพระเมรุ
เมื่อบกุญ พ. ศ. ๒๔๓๐

พิมพ์ในงานปลงศพ

หม่อมหลวงหญิงปด มาลากุล ณกรุงเทพ

ธิดาเจ้าพระยาพระเสด็จ ฯ

ที่วัดเทพศิรินทราวาศ เมื่อบวอก พ. ศ. ๒๔๖๓

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทย ถนนรองเมือง

โคลงเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานำราชพรบักษ์

โคลงประวัติกวี ๔ บท

๑ พระนาม

- ๑ เถลิงเกียรติสมเด็จพระเจ้าฟ้าบรมวงศ์เธอ
นำราชพรบักษ์ทรงยศดำ
ยอดพระประยูรวงศ์ เอกดิศ แดแฮ
สืบศาสตร์ใครอาจกา เกียงกำวฤเด่มอ ฯ

๒ ประสูตร

- ๑) เสด็จมายังโตกยั้ง^๕ น้บกด กำหนดนา
 หนึ่งหนึ่ง .เปิดหนึ่งจวน จดไว้
 เสด็จป่าฎิบทพาร ไฟค้ำช^๕ ชันแฮ
 เถาะเอกคักไค^๕ อุกค้เบ้องบรมวงค์ ๗

๓ ด้นพระชนม์

- ๑) ภัทรบทยัค้ำชัน^๕ วุฒวาร
 จอชรูศักชาน^๕ ชวบก^๕
 หนึ่งสองดีแปดกาด คักกราช
 พระเสด็จตะโตกยั้ง^๕ ตู้ค้ำวแดนส์วรร์ค^๕ ๗

๔ บานแพนงโคตง

- ๑ พระวงศ์เสวกพร้อม สโมสร
 ผูกพจน์ครวโถงกตอน กดำวอ้าง
 ชูเชิดตั้งตำธรร ความชอบ ทำหนา
 ราชรอบระดับข้าง ฤทธิพนผนังเมรุ ๗
 พระยาศรีสุนทรโฆหาร (น้อย)

พระอัยยาไครย

๑ อุกโตตุษชาติ

๑ พระองค์อุบคัพรหม ไพรบถย์ คักติเฮย
 มหิศัรราชวงกร กอบเกอ
 บรมวงศ์วิติสุประยร ชัตยชาติ
 อุกยพิตุท ธิดีน.ขอ จิราชไทปฐุมพงค์ ฯ

๒ ทรงรับดีพรจนบคิรตง นามนิม แรกเฮ
 ส่องทกรมชุนดาม พระธา
 ครวดีทกรมดม เด็จพระ แตนนา
 เณติมพระยคใหญ่ต้า เพิ่มพนคฺชุมพนคฺช ฯ

พระราชนิพนธ์

๒ อาชวะ

๓ ตามรรถสัตว์ช้อยัง ไตรยางค์
 กายวจจิตรวาง มั่นไว้
 ท่านทำท่านนำทาง ไว้ทั่ว เห็นแฮ
 ถึงข้อสุดท้ายได้ ด้อบแต่ดวงเห็น ๗

๔ ชื่อตรงจงรักเจ้า จริ่งจิตร
 ชื่อต่อต่อญาติมิตร พวงพ้อง
 ชื่อชื่อแต่พยัสต์จวิต ต่อท่าน เองแด
 ชื่อสุดท้ายตั้งชื่อของ เอ็กออดรรเสริญ ๗

กรมหลวงพิชิตปรีชากร

๓ วิริยะ

๕
 ๑ กรมดมเด็จพระเจ้า บรมวงศ์
 บำราบปรบภัยองค์ เอกไท
 ทรงพระวิริยง อย่างยอด แด้วพ่อ
 ควรเชิดพระคุณไว้ ฝากฟ้าดินชม ๗

๖
 ๑ เพียร เรียนท่านรอบร วิทยา
 เพียร ราชการท่านหา ขอบได้
 เพียร จำท่านจำดำ รพัดไม้ ดมเตย
 เพียร เต็นท่านเต็นให้ หัดกรางทางเดี่ยว ๗
 หม่อมเจ้าชายดำ ในกรมหม่นมเหศวรคีวีวิดาศ

๔ เมตตากรรณา

๗ ฤไทยท่านยังด้วย การุญ
 ชุบช่วยอำนวยหนุ ทวหน้า
 จานเจือเผื่อแผ่คุณ พระคิต
 ในพระประยูรญาติข้า บาทดำเห็ดอหดาย ฯ

๘ ใครชอบท่านช่วยช้ ชุความ ชอบนา
 ใครรับรู้ใดถาม ท่านรู้
 ใครทุกช้ช่วยทุกยาม ทุกช้ใหญ่ เขาอ์เฮย
 ใครประมาทพดาดพดงกั เกียงพันไภยถึง ฯ
 พระองค์เจ้าโถกณมัตถิตย

(กรมขุนพิทยฉัตรพฤตมิชิตา)

๕ นิระมานะ

- ๑๗ พระนามบารบัสร้อย ปรบั๊กษ์
 บารบมานะหัก ห่างใต้
 พระเกียรติยศสูงศักดิ์ ทรงผ่อน ดตนา
 ควรเชิดพระคุณไว้ แห่งห้องเวหน ๗
- ๑๘ ไม่เดือกชนคำตอย เดวทราม
 เคยเด่นคงทักถาม ยัวเยา
 เชิงหยอกยัวพองาม ฤยั้ง หย่อนพ้อ
 ดุญพระชนม์ชนเค้รำ สดุดให้หวนหา ๗
 พระองค์เจ้าศรีเด้าวางค์

๒ ตำนานสารี

๑๑ ทรงจำสรรพกิจเบอง บรพา ภาคฤ
 ฤกกิจซึ่งมีมา เมื่อน
 แม่นยำดุจเดชา ชัดประ จำฤ
 เก่าใหม่อาจทรงช ฮ่องใต้ โดยถวิต ๗

๑๒ ผู้ใดผู้หนึ่งผู้ ดังได้ย ใจฤ
 ไคร่ทราบสรรพกิจใน ก้อนน
 ทูตถามขออาจไซ ฤชัด ชองเตย
 เหตุขทรงสติคน มั่นเค้าความเต็ม ๗

กรมขุนบดินทรไพศาลโสภณ

๗ หน้าที่

๑๓ พระทรงราชกิจดำ รอบองค์ ท่านเอย
 บ่หย่อนบ่ย่อตง ดคน้อย
 อดคู้ชอดทุกข์ตรง คริขุม ไผทเฮ
 อดเหตุแกตงกตำวถอย ทักให้ชรรวมหาย ฯ

๑๔ ไซ้ทรงหมายมนะหมน ธรรมการ หดวงฤ
 เหตุเนื่องในองค์หาญ หักได้
 อักทุกขเมอจกดาญ ตะโดกย นเฮย
 เจ็บยั้งเจ็บห่อนให้ ชาตคตงชนคิ ฯ

หม่อมเจ้าอดังการ ในสมเด็จเจ้าฟ้ากรม
 พระยาบวรราชปรับักษ์

ตำแหน่งซึ่งทรงรับราชการ

๘ อธิบดีกรมมหาดไทย

๑๕ ๐ ครุวารวิธัชมาศอ้าง บุรณม์
 ศักราชพันทวี ด้ตะไซ้
 เศษอ๊กดีดิบปี ฆานต์ฤทธิ ศักนา
 ทรงรับปรมาณุญาตได้ ว่าแคว้นแขวงเหนือ ฯ

๑๖ ๐ ร่างตราหนึ่งบอกหน เดิมหาย มากแฮ
 ควบคัตจัดต่นปไตย ยากได้
 ทรงตงอย่างตะนาย หนึ่งเก็บ รวมนา
 ตราบอกเรียงเบอไรไซ เรียบร้อยตลอดมา ฯ

พระมนตร์พจนกิจ (เหว่า)

๙ อธิบตีกรรมวัง

๑๗ กรรมวังตำแหน่งได้ บัญชา การเสย
 ราชกิจหมั้นตรวจตรา คำเข้า
 ส้มในพิพากษา คดีราช ฎรแฮ
 ตงจิตรรองบาทเจ้า ฎภผู้ตงด้อม ๗

๑๘ หนึ่งเจนนในแบบเบอง เภวราณ
 ทานเทียบเบรียบราชการ น้ใน
 ในตำแหน่งพนักงาน น้ทาน ผดงแฮ
 เริ่มแต่ปีชวดโพ้น จบเพียงจอได้มย ๗

กรมหมื่นอดิศร์อุดมเดช

๑๐ อธิปัตถ์กรรมพระคดงัมหาดมบัต

๑๙ ปรีกาเบญจศกไท้ บรมธรรม มิกแ่
 ทรงพระกรณาคำ รั้ดให้
 กรมด่มเด็จพระบำ ราบปร บั๊กษ์นา
 ดำเร็จราชการได้ ว่าข้างกรมพระคดงั ฯ

๒๐ ทรวงรับจ่ายให้ เงินม้ พอแ่
 ตรีตรวจดรรพภาษั ใหญ่่น้อย
 คัดดินคคัฎ ภาชติ ของเฮย
 การพระคดงัเรยบรอย ตราบด้นพระชนม้ ฯ

พระองค์เจ้าวรรวรรณากร

(กรมหมื่นนราธิปประพันธพงค์)

๑๓ อธิบดักกรมช่าง

๒๑
 ๐ กรมคชบาดพระไค้ บังคับ การนอ
 ทัดขึ้นบรรษัการท พยัคฆ์ต้น
 ทรงผดุงราชการสัตว์รพ โดยแบบ บูรพ์แน
 ไค้ชอบโตมิตกัน แนะให้หนักการ ๗

๒๒
 ๐ รัชการทัดต้น ดงกรี้ มาคณา
 โพนครตุวโรษฐุติ เด็ดไค้
 คชปาดโยชไปมี มาแต่ เพรงเดย
 ไนรัชการทัดให้ หัดไค้เจดิมเวียง ๗
 หม่อมเจ้าพระประภากรบวรวิสุทธินวงค์
 ไนสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยาบารามปรบักษ

๑๒ อธิปติกรมธรรมการ

๒๓ ๐ พันดองตามตีบถวน ถึงปี มโรงแฮ
 ต้มฤทธิศกตถิ ที่ไซ้
 กาพักษัจนทร์ตรี กรรติกะ มาศแฮ
 หนีเริ่มแต่ทำนได้ กอบเกอการสงฆ์ ฯ

๒๔ ๐ บำรุงบรรพชิตให้ ดำรง ยุตินา
 ขอบผดึกิจสงฆ์ทรง เรียบร้อย
 ๕ ขชาติราชการตรง คราตรวจ ทัดเฮย
 คำแห่งยศใหญ่น้อย เทียบแต่ทุกตดอง ฯ

พระภิกษุมัยราชา (พระยาวิเศษฤาไชย จำย)

๓๓ อธิบตีกรรมพระแดงในซ้าย

๒๕
 ๐ ปางพันต์องร้อยสิบ เศษหก นหนา
 ปี่ชื้อขานฉก ค่อท่าย
 รัชกาลที่สี่คก คักที ดีแฮ
 พระว่าแดงในซ้าย ทัวถ้วนทุกกรม ๗

๒๖
 ๐ หมู่แดงหอกดาบทง ฤษมา ดาเฮย
 ช่างณะทอด้านอา ดูชถวน
 ช่างครำช่างนาพิกา อักขบ ไมเฮ
 ทุกหมู่ทรงผดุงดวน เรียบร้อยราชการ ๗
 กรมหมนพรหมวรานุรักษ์

๓๔ พระราชพิธีด้วามี่

๒๗ ๐ ราชกิจประกอบด้วย คำรา เก่าหนา
 เรียกราชพิธีปรา กฏอ้าง
 พระเพียรพระปราถนา เรี้ยนทราบ จริงเฮย
 หวังมิให้แบบมต่าง ฉบับต้นมตายส์ตาย ฯ

๒๘ ๐ ราชพิธีเพิ่มด้วอย ด้วามี่ นนฤ
 คอทอชบติ แบบช
 วัปพระราชกรณีย คำเห่ง นนอ
 เมอรัชกาตด้ก กบ่างบจจุบัน ฯ
 ด้มเค้จกรรมพระภาณพ้ชวงค์วเรช

๑๕ มหาตมามิศราธิปัตติ

เครื่องราชอิศริยยศ

สำหรับตระกูลตราชูตจวมเกล้า

๒๙ ๑ คักราชตามสืบห้า ปี่พัน สองเฮย
 ริงเครื่องอิศริยยศัน รุ่งเร้า
 รัชกาลที่ห้าด้รวร สำหรับ ตระกุดนอ
 นามว่าจุตจวมเกล้า เกริกห้าตาตารุ ๗

๓๐ ๑ พระยั้งเกยรติยงรุ เรียงรดับ วงศ์ฤ
 พระจิงตำรงรบ แรกผู้
 พระครูใหญ่ที่คัพท แครนคี่มาต เตอวีนา
 พระยศถนอมเถิงกั ตราบคั้งชนม์กษัย ๗

พระยาภาตกรวงศ์

คิดปวิทยา

๑๖ ราชประเพณี

- ๓๑ ทรงทราบรอบรู้ราช ประเพณี นันทา
 ในชนบทรรมเนียมมี แบบไว้
 โดยราชวัตรวิธี ราชกิจ ปวงเฮย
 ควรแก่ราชการไท ธีราชเจ้าจอมสยาม ฯ
- ๓๒ การอดคตที่แต่วดง ตบนา
 ฤๅบคยุนรชกต อยู่เกด้า
 ราชกิจพิศคารชาญ ทุกสิ่ง ชอบฤ
 ตมเค็จพระบรมวงค์เจ้า ท่านแจ่งจบดกต ฯ
 ชุณภักดีอาถ่า (พระอมรสินทรพ นก)

๑๗ พงษาวดาร

๓๓ ๑ คิมภรพิทยพากย์พรอง พงษา วดารเฮย
 ใต้ตำครพุทธดำดนา นิเทศทั้ง
 ตำนานรัฐวิรรว ชประวดี วงศ์เฮ
 คดดิคคาบรพตง คดอดเบองบัตยุบัน ฯ

๓๔ ๑ กรมดมเด็จพระเจ้า บรมวงศ์ เชนเฮย
 เพญพระพริยภาเทรง รอบร
 ทุกพากยพพทพง ชาวะ ดารนา
 หนีว่าอาจารย์ผู้ หนึ่งใดในดยาม ฯ
 กรมหมนดำรงราชานุภาพ

๑๘ พุทธตำรา

๓๕ ๐ ทราบ ท้วประจักษ์แจ้ง บัญญา พระฮา
 ธรรม ถ่วงทศพดภา ดีตพร้อง
 วิ นยเครื่องฝึกภา จาจิตร กายแฮ
 นย นนบคบ้อง โทษร้ายมตายตัญญา ฯ

๓๖ ๐ กอบ เพียรพูนเพิ่มพร้อม กศต ธรรมเฮย
 ไตร พิธจรรยาถด เยียงแก้ว
 ทวาร คู่จวบตักถด พระหม่น คั่นงนา
 ตาม คดีปราชญ์แผ้ว ผ่องพนภัยผอง ฯ
 กรมหมื่นนพวิริยญาณวโรรส

๑๘ ไสยศาสตร์

๓๗ ๐ ราชกิจไสยเวทแจ้ง เจนทรง
 คำหรับปราบอริณรงค์ ยาศรยั้ง
 กรมด่มเด็จพระบรมวงศ์ เขตทราบ ดั้นนา
 รับผิดชอบจรจัดทั้ง แนะชวธิ์ชาญ ฯ

๓๘ ๐ ด่าครไต่ยไตรเพทอ้าง อาทิ
 พรหมพิศณุอิค์วรตรี ครัดไว้
 คัมภีร์ดัดดีพิ ชีเพท พราหมณ์เฮย
 ฉบับแบบพฤตมบาศ์ไซ้ เกิดอนร่ายกถายดี ฯ
 พระยาราชดัมภารากร (เดือน)

๒๐ โหราศาสตร์

๓๑ รอบรู โลกยอนทง เดือนวัน ปี่เฮย
 คติศุริยดาวจันทร ดอกฟ้า
 ตีร้ายห่อนทายยัน ยับบทุ คตนา
 ทายแต่เห็นทวหตา น้แท้คือโหร ๗

๓๐ โหรกตานุวาทสร้อย พระนาม ท่านหอ
 สัมศิษย์พระจอมดยาม มกุฎเกล้า
 ท่านรู้ท่านเรียนตาม ทนแต่ เดี่ยวเฮ
 เหลืออยู่ดับครุเค้า แห่งหตาแห่งดยาม ๗
 กรมหลวงเทเวศร์วศิวโรประการ

๒๑ ภูมิศาสตร์

๔๑ พิทยาภูมิศาสตร์แจ้ เจนฤไทย ท่านเฮย
 ท้วเทศ์ขอบเขตรใน แหน่งหล้า
 เอเซียยุโรปไป จวบอาฟริกาหนอ
 ถับแทบที่คินฟ้า สู้ตื้นนอวสาน ๗

๔๒ เชิงชาญวิภาคพื้น เซอเว ดินเฮย
 เหนี่ยวนตาดวดวาคคเน ถองถ้วน
 ตรวจตงเครื่องเขมเน ทิศแปด เนียงเฮ
 ชำนิชำนานญถวน เดิศผู้ใดเด่มอ ๗

พระองค์เจ้าจันทรทัตจุธาธาร
 (กรมหมื่นวิจิตรวรณปรีชา)

๒๒ ตำตรวทยา

๔๓ พระทรวบอัครเจ้จ้ง เจนใน กมตเฮย
 โดยแบบหนังสือไทย ถูกถ้วน
 ดิชิตเรื่งราวไร ฤเจื่ง งงเฮย
 ทรวงอ่านช้ดคำถ้วน เด็ค้ทงเรื่งความ ฯ

๔๔ ค้วขอมพรวหมณอัครทง โรมัน
 ทรวงทรวบบแฝกฉัน ท้ช้
 จักร้าจักร้าพรวรณ จักรจบ ไฉนนา
 เปนเอกองค้หนึ่งได ยากแท้หาเทียม ฯ
 กรมหมันด้มมตอมรวพันธู์

๒๓ เดชะวิทยา

๔๕ ๐ ร้อยร้อยรวมเดือกร้อย แรงเฉียดว ฌดาตนา
 ร้อยบดำเตยเคียว เผด็จฝ่าย
 วิทยาเดชะท่านเทียว ส่นดอบ ทรงแด
 ทรงรอบรุษักย้าย แยกไข้ชานาญ ๗

๔๖ ๐ คุณหารตบบวทง ทางสยาม ยุโรปนา
 แคว่คด่องบเคอะชาม ชาติอง
 สรรพสิทธิพิทยายาม กิจเกิด กดี
 เพราะพระปรีชาซึ่ง ส่อให้สรรเสริญ ๗

พระองค์เจ้าไชนันตมวงคต
 (กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย)

๒๔ ตัรภาณ

๔๗ พระทรงรอบรูชัค ข้าพญา จริงนอ
 ในเรื่องสัตว์ตตัรภาณ พาดพ้อง
 ทุ่มเอกอักบรธาณ เดียงเส่นาะ นั๊กนา
 จังหะระยะคต็อง กต้อมเกต็ยงเดียงเส่นอ ฯ

๔๘ ต่ามารถอาจต็อบซ็อม พระตั้งฆั ตัวดแฮ
 ภาณยักษัทองภาณคอง ถ็องถ้วน
 มหาชาติทุกกัณทัทรวง ตัณฑัค นั๊กนา
 ตัวดกะตตัวดเตอนถ้วน เต็คแท้อภิธรรม ฯ

พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย)

๒๕ จินตกรรม

๔๙ ปรีชาพระแจ่มแจ้ง จินตะ ภาวะวิเศษ
 อัจฉินพจน์พจนะ เด่นาะถ้อย
 เอกโทครุณะ หุ่ห่อน โทษเฮย
 ทุกบาทบ่คดาค์คด้อย เค็ดอนเบื่องนบับบรพัพ๓

๕๐ หตายเร่องทชไต ทรงประ พันธ์ฤ
 คื่อทวาทศะ มาคัพ
 ยังโคตงเร่องรามะ เกยรตเร่อง หน่งนอ
 ห้องนาคบาศัพ ชอไตโดยมี ๓

หม่อมเจ้าวัชรินทร์

ในกรมขุนบดินทรไพศาลโสภณ

๒๖ มนต์แด่พยากรณ์

๕๑ บรูพกาตญาณเวทกดำ กตอยทรง ดิทธิเฮ
 ปตุกเค็กเดชยันต์ยง ยวดแกถ้ว
 ชุบอาบว่านยากง คมดำตร แด่ยงพา
 ยกเมฆร่ายมนต์แกถ้ว กตาคัดเขียนเค็กถ้วของ ฯ

๕๒ พระไทยได้สว่างแจ้ง จักรรา ช้เอย
 ตมผู้คนพ.ทพา พักย้าย
 จันทรคราธิริยปคาห์ ชับโชค ชาญเฮ
 ปวงฤกษ์ปางดำราย รอบรูพยากรณ์ ฯ
 หดวงฤทธิพิทไชย (พระราชเคชดำรงบัว)

๒๗ คชกรรมศาสตร์

๕๓ ๐ กรมต้มเต็จบำราบด้ว้อย ปรบักษ์ นนอ
 ฐุเต็คตำหรับด้ก ษณะข้าง
 ใดค้ชว้ประจักษ์ เจนจบ แผนเอย
 เต็มแต่เทเวศร์ด้ว้าง ด้ชื้อพดายพัง ๗

๕๔ ๐ วัชจับตอคตอง คชด้ว
 ฝักหัดเตอภิบาต วัชช้เดยง
 นานาพิชอาการ เกิดแต่ คชเอย
 ทรงทราบชำนานญ์เดยง แบบเบองคชกรรม ๗

ขุนประชาคคักจ

(พระยาประชาภิจักรจักร แซ่ม บุนนาค)

๒๘ อักขรกรรมตำรา

๕๕
 ๐ พระทรงวิทเยศข้าง ออกอัก วาเฮย
 พระทราบคำหรับอบุติ บุรพก
 พระธานีตรงคทต เตียมมาต ดันอ
 พระเกียรติปรากฏช เชิดไว้ไพทสยาม ฯ

๕๖
 ๐ ยุทธหัตถ์ต้นทัดแท คัดทวน
 หตายเดศพ่อเดยวหวน หนเดียน
 วิบุไป้อาจยวน แดียงเคช ทำนนา
 แม้อวดหาญคีรีหียน หอนให้คณชนม์ ฯ

หดวงฤทธิจักรกำจร (พระยาอภัยพตภักดี

ม. ต. อุกฤษฐู เฒ่น้องค์ ฅนกรุงเทพฯ)

๒๙ ยุทธกรรม

๕๗
 ๐ ทรงเพียรเรียนรอบรู้ รณการ
 ฝึกหัดขัดเชิงชาญ เชี่ยวฉ่า
 เพดงศาสตรเยี่ยงทหารหาญ ทุกอย่าง
 กระบี่คบองมวยปล้ำ หอกง้าวทวนปืน ฯ

๕๘
 ๐ ประดองท่าฤกถน ทางรบ
 เชนดาบกำซาบครบ ได้หัด
 เจนจนตะกร้อจบ การยุทธ์ นานา
 พระเกียรติปรากฏทั้ง ประเทศไท้ไผ่ทศยาม ฯ

นายเสด็จยรรักษา ปลัดฉิ่งซ้าย

(พระยามนุذرศาสตราธิบดี ศรี)

๓๐ แพทย์ตำรา

๕๙๙
 ๐๑ กรมด่มเด็จพระเจ้า บรมวงศ์ นนอ
 กอบพระปรีชาขง ยิงผู้
 คัมภีร์เวชตำราทรง ทราบจบ จริงแฮ
 ขำนิขำนาญรู้ รอบพร้อมไพบุณย์ ฯ

๖๐
 ๐๒ ทรงทราบมุดพยาขทง โอดถ
 อักนวดไคดคดงกต บับเด็น
 คณิตแพทยเนตรแพทยหมด ทุกดั่ง ดรรพนา
 ตำหรับแพทยไบเวณ ทราบถวนครบคัมภีร์ ฯ

พระองค์เจ้าจรรยาโรจเรืองศรี
 (กรมหมื่นจรัสพรปฏิภาณ)

๓๑ ชาติภูมิศาสตร์

๒๑ ชาติภูมิศาสตร์กิจฉนวน พิศ
 พระดอดด่องภูรี รอบรรุ
 เนติขมิถะศรี แด่ดงชาติ อเนกแฮ
 ดองชาติชาติโดยกะทั คดอดด้อยปราชน์-
 ประมวณ ฯ

๒๒ ๑ แยกประดัมด้าชาติแจ่ง ประจักษ์ ประวัดแฮ
 ณะอย่างต่างดั่งตระหนัก กิจได้
 ชาติุนชาติุนนัยก ปรุงร่วม กัณหา
 อาก่องกิจฉนวนได้ ด้ร้งด้นทุกประการ ฯ

พระผดุงศุดกฤตย์

(พระยาอิศรพันธ์ไธษณ ม, ร, ว, หนุ อิศรวงูร
 ณกรุงเทพ)

๓๒ นวกรรม

- ๒๓ หนึ่งกรรมดมเด็จพระเจ้า บรมวงศ์ เชนเฮย
 ทราบกิจพิทยาทรง กอบด้ร้าง
 คฤหาศน์กาฐอิฐผจง จบปาก ไม้แฮ
 ด้วงด้ขัตติยาอว้าง ครีด้ขด้นเชิง ๗
- ๒๔ ด้มัญด้รพกิจเบอง รมิดหลวง
 เกรองขอดคตอดทงปวง ปริแจ้ง
 มาพททกกระทรอง บรรณพิ ชินา
 เพียงพิศณุกรรมแด้รัง ด้ฤคขังด้งกมต ๗
 หลวงราชพงค์ภักดี (ม, ร, ว. วิน)

๓๓ หัตถโกศด

๖๕ หัตถการชาญเขียวดำ เด็ดหา เทียมเอย
 เอกข้างในอยุธยา หนึ่งแท
 ดัดักตายเด็ดตายนา นานอก อย่างนอ
 เทวรูปทรงบันเฒ่า แม่นแม่นคฺจเปน ๗

๖๖ อนึ่งเหต้ามัดคอกตาม งามดม
 แกะหย่องชอนำชม เข็ดช้อย
 แบบแผนดวดตายคม ดันยง
 รามราพภาพใหญ่้อย วิจิตรดำเดชา ๗
 หม่อมเจ้ากรรเจียก

ในกรมหมื่นมหิศวศิกวิดิศา

๓๔ ยันตรด้าตวร

๖๗
 ๐ กรมดัมเต็จพระเจ้า บรมวงค์
 กอบกิจพิทหายง ยิงผู้
 ไนคิตปด้าตวรทรวง เจนจัด
 หนีวว่าช่างชาญวู เชียวใช้ใครเทียม ฯ

๖๘
 ๐ เครื่องกตงเครื่องกตทง เครื่องไฟ พ่าเฮย
 กัดเม็ดจักรदानโย ยัดกาน
 อักจักรซึ่งใช้ไใ อุกททุก อย่างเฮย
 ยนคหุ่อกกรอกกวาน จบแจ้เจนกต ฯ

พระองค์เจ้าเกษมศรีธัญโยค
 (กรมหมั่นทิวากรวงค์ประวดี)

๓๕ รัตนศาสตร์

๖๘ ๐ บรมวงศ์องค์ออกอ้าง เอกอรรค บรูษแฮ
 เจนศาสตร์รัตนลักษณะ เดศด้วง
 ปรัชามราตอนัคม์ อเนกต่าง ชนิดนา
 ดั่งตำทราวมเดวถ้วน ตอดดทั้งราคา ๗

๗๐ ๐ โกเมนมรกฏแก้ว นิดกาพ
 เพ็ชรบุศทัตทิมาญ ชัตวิ
 เพทายมุกดาหาร อักพิ ทูริยแฮ
 ทรงทราบบหาผู้ ยากด้นดัดแฉวง ๗
 พระยาราชโยธา (เผื่อน)

๓๖ ภูตคามดำตร

๗๑ ๐ ทรงทราบรุกชดำตรทง ด่องพรรณ พืชเฮ
 คามพฤษต์รวัน หมูไม้
 วิชาตุวิษณ อยู่นอก ฤตุเฮ
 วับริษักรุกชให้ งอกเงอมงามเจริญ ฯ

๗๒ ๐ กระทบนเฉอชาญเขยวรว หดายชนิด
 ตอนแต่งคัตค่อฉนท แน่นเนอ
 ผุดดอกออกพรรณผิต ดีดัดบ หดากเฮย
 ควรรประกอบกิจเกอ เกยรติเจ้าจอมดยาม ฯ

ขุนโอราทวรกิจ (แก่น)

๓๗ ดุริยานุยศ

๗๓ ดัดดีดัดเบาถ้วน ทุกไผย
 จะเด่นท่ากตใด พระรู
 เพดงเพรงพระเจนใจ จงจัด ทางเฮ
 เด่นาระสันิทคิตอกผู้ ดัดตึงฟังเดบย ๗

๗๔ พระเฮยดำหาดากถ้วน หดายพรวค
 ชับตะเบงเงงฉนท เเนอยชน
 พระทราวทกตั้งด้รวพ ทรวงถนัต นิกนอ
 ผู้ฝึกพระฝึกพน เเพองเนอทานอง ๗
 เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์

๓๘ ไม้จะเวรี้

- ๗๕
 ๐ ทรงธิบายแบบเบื่อง บรพร์บ้ำ
 โชนดครพอนรำ เด็คก
 ดำหรับราชถกตกำ หนนัต จะโนนา
 หน้งหุ่ชักเซิตฐี เช่นไว้ถดองเนติม ๗
- ๗๖
 ๐ รเบงเพตงเทพยเมือ โมรพาห้
 โหม่งครุ่มอ๊กกุกดา เราะไม้
 จร์กวางปรดองอา วุชหอก เซนเฮย
 ณะนิเทศทำให้ กอบเกอจิริการ ๗
 กรมหมื่นตฤศย์ธำรงต้วดี

๓๙ กิพาโกศด

๗๗
 ๐ ทรงชำนาญการเด่นรู้ เจริงประชัน
 เครื่องโต๊ะเครื่องชาดรรพ์ เต่าะไว
 อวูรุดากหตายพวรรณ อักมัด ตอกเฮย
 ไม้ดอกไม้ใบไม้ คัดพร้อมตอเรือน ฯ

๗๘
 ๐ คิริบูนพิราบทง เชาชนั คะรมเฮย
 นกहनกเบญพวรรณ รวบเดยง
 เพ็ชรพดอยเครื่องกตอัน ไดแปดก มาเฮ
 หีบนกนาพิกาเกดยง หมัดหำงรำนชาย ฯ

พระองค์เจ้าจรจรัลวงศ์
 (กรมหมื่นปราบปรบักษ์)

๔๐ ตู่ทศาคตร

- ๗๙ ๑ พระเพ็ญพิริยภาพพร้อม เบนองค์ เอกฤ
 คีตปติทพิพิชยง ยิงผู้
 อีกด้วนด์ุททกรรมทรง ชาญชัต จริงนอ
 ของแซกจันยุโรปรู้ คดอดทงไทยดาว ฯ
- ๘๐ ๑ หวานคาวเด็คร์คด้วน โอชา
 แกงผัดมัจฉมังษา นกเนอ
 พิเศษด้ชุมหา ใครเป็รียบ เต็มอแฮ
 ภูตพระปรีชาเกอ เกียรดิไท้ไผทด้ยาม ฯ
 หม่อมราชวงศ์เป็ย ในพระองค์เจ้าขจรจรัสวงศ์
 (เจ้าพระยาพระเสด็จ)

โคลงแด่ความบานแพนง
ฉบับพิมพ์ครั้งแรก เมืองงานพระเมรุ

ตมุดยขอพระเกียรตินี้ นามนิยาม
 เครื่องระฤกกิ่งกรมดม. เต็มไต่
 รวมโคลงที่ระดม กันแต่ง เนิติมแฮ
 ดงดมุดพิมพ์ไว้ เพื่อให้ชนเห็น

ภาณรังษิษฐ์ร้อย ต่ว่างวงศ์ นามฤ
 คือหนึ่งในหदानทรง ตฤติษฐ์ร้าง
 หวังรดองพระคุณองค์ ตมเต็จ อ่าวเอย
 ออกทรัพย์จำหน่ายจ้าง จดไว้แจกงาน

ดํมุดเด็มน้เปนเครื่องระฤกกิ่ง

ดํมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหา
 มาตา กรมดํมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ มหิดลวร
 ศักดิ์สุนทรวิวงศ์ กรมพงศํบรียพัตร วิวัฒน์
 ยโด้คม ดํมรพศัดปาคมอุตุมกิจ พิชเนศัวร
 ประดิทชิตชกรกรมดํมตรา โหรงกตานุวาทกภาพ
 ปฏิภาณ ดํมฤษดีศุภการดํมดรัชฎาธิกกิจปรีชา
 วตโยพาร ดํมบูรณคุณดํมรสุจริตจரியภิรมย์
 ราชพงศํบานุกรมมุขประคิฐา ดํมกตนราภิมานิต
 นริศรัราชิบดินทร์ ปรมินทรมหาราชวโรประการ
 ปรีชาญาณยุติธรรมมาชวาทยาไศรย ศรัวิคณไศรย
 ดํมรณคุณารักษ์ กรมอรรคมหาบุรุษยรัตน ดํม
 มาดกระษัตริย์วิด้ทุทชชาติ ธรรมิกนารลพพิตร

ซึ่งได้ทรงรับเครื่องบรมราชอิสริยยศ สำหรับ
 ราชตระกูลตนพร้อมราชวรารภรณ์ แด่เครื่องราช
 อิสริยยศอันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่ง มหาจักรบรม
 ราชวงศ์ แด่เครื่องราชอิสริยยศ สำหรับตระกูล
 ปฐมจุลจอมเกล้า แด่เครื่องราชอิสริยยศสำหรับ
 ความชอบอย่างสูงสุด มหาวรารภรณ์ข้างเผือก
 ด้ายาม แด่เครื่องราชอิสริยยศ สำหรับความ
 ชอบอย่างสูงมหาธุราภรณ์มกุฎด้ายาม
 ซึ่งได้ทรงรับตำแหน่งที่ปลุกราชการในพระ
 องค์แห่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่
 หัว แด่ดำรงในที่พระราชพิธีสดدامี แด่มหา
 ธุราภรณ์ราชนิตี เครื่องราชอิสริยยศสำหรับตระกูล
 จุลจอมเกล้า แด่ได้ทรงรับราชการกรมต่างๆ คือ

ที่อรรคมหาเด่นาบดี ซึ่งดำเริ่จราชการกรมมหา
 ไทย เด่นาบดีซึ่งดำเริ่จราชการกรมวัง อธิบตี
 ซึ่งดำเริ่จราชการกรมพระคดังมหาเด่นาบดี อธิบตี
 ซึ่งดำเริ่จราชการกรมพระคชบาท อธิบตีซึ่ง
 ดำเริ่จราชการกรมธรรมาธิการ อธิบตีซึ่งดำเริ่จ
 ราชการกรมพระแต่งในซ้ายแต่อื่น ๆ

พระองค์เป็นพระบรมราชโอรส ในพระบาท
 สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาไลย แต่สมเด็จพระ
 พระเจ้าบรมไวยากรเธอ เจ้าฟ้าคุณทติพิยวดี
 พระองค์ได้ประสูติแต่ณวันเสาร์เดือน ๖ ขึ้น ๑ ค่ำ
 ปีเถาะเอกศก จุติศักราช ๑๑๘๑ ปี (ตรงกับ
 วันอย่างยุโรปที่ ๒๔ เดือนเอปริด คฤศศักราช
 ๑๘๓๘) ตั้งพระชนม์แต่วันพุมเดือน ๑๐ ขึ้น

๔ คำ บิ๊จอฮ์สูคัก จุคคักกราช ๑๒๔๘ (ตรงกับวัน
 อย่างยุโรปที่ ๑ เดือนเดปเตมเบอร์ คฤศคคักกราช
 ๑๘๘๖) เดตัจดำรงพระชนม์พรรษาอยู่ในโลกยี่น
 ค้ารบถ้วนได้ ๒๔๒๔๕ วัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระมหา
 กรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระเกียรติยศแด่
 พระองค์ ให้มีการพระเมรุณทองดนามหุดวง เปน
 เมรุเครื่องยอดปลัดั่งแคพน ซาดยอดฉัตร ๓๐ วา
 แต่ณบักญนพคักน

ครนถนวันคักกร เดือน ๒ ชน คำ ๑ เวดาบาย
 ตง กระบวนแห่พระบรม ซาดแต่ในพระ บรมมหา
 ราชวังออกสู่พระเมรุ เชิญชนประดิษฐานบนพระ
 เบญจาบุษบก พระดั่งฉั ๓๐ รูปสดุดพระพุทธรมณฑ์

มีหนึ่งดอกไม้เพ็ญถึงคณคณหนึ่ง

ณวันเสาร์ เดือน ๖ ขึ้น ๒ ค่ำ เวลาค่ำเช้าพระ
 ดั่งรับพระราชทานฉัน แด้มการฉลองเต็มที
 ๕
 ทงกต่างวันแตกต่างกัน ครั้นเวลาค่ำจุดดอกไม้
 ๕
 เพลิง แด้วตั้งกระบวนแห่พระบรมราชาแต่พระ
 ๕
 เมรกดับเข้าสู่พระบรมมหาราชวัง

ณวันอาทิตย์เดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ เป็นวันหยุด
 การเตรียมการแห่พระศพต่อไป ครั้นเวลาค่ำ
 ๕
 ตั้งกระบวนแห่แต่ดวงซังไว้พระศพนั้น เชิญพระ
 ๕
 ศพแห่ไปลงเรือที่ท่าพระ ต้องลงไปขึ้นที่ท่าศาล
 ๕
 ต่างประเทศ ตั้งกระบวนแห่เชิญพระศพไปขึ้น
 ๕
 พระมหาเวชยันต์ราชรถที่นำวัดพระเชตุพน เป็น
 การเจ็บบอย่างแห่ถึงพระศพ

ณวันจันทร์ เดือน ๖ ขึ้น ๔ ค่ำ เวดาศึกษา
 พระศพ ประดับด้วยพระโกศสูงทองใหญ่ ทรงพระ
 มหาเวชยันต์ราชรถ พร้อมด้วยเครื่องตั้งกลอง
 ชนะเปนกระบวนด้วยไปด้วยรูปสัตว์ แดเครื่อง
 ให้ตามธรรมเนียมไปตั้งพระเมรุ เชิญพระศพ
 ขึ้นลงในบุษบกบนพระเบญจา มีมะหะกรรมการ
 ฆดองพระศพทั้งกลางวันแสดกลางคืน ต่อไปจน
 ค่ำรบ ๔ วัน ๓ คืน

ณวันพฤหัสบดี เดือน ๖ ขึ้น ๗ ค่ำ เวดาศึกษา
 เปนวันพระราชทานเพลิง ดุ่มพระอัฐิไว้คืนหนึ่ง
 มีการฆดองในเวดากดางคืนตามเคย

ณวันศุกร์ เดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ เวดาศึกษา
 พระรูป เก็บพระอัฐิแด่ ตั้งกระบวนให้พระ

อังคารแต่พระเมรุไปลงเรือที่ท่าพระ ให้ไปดอย
 ที่หน้าวัดยานนาวาราม พระอัฐิทรงพระโกษฐทอง
 คำดงยาราชาวดี เชิญขึ้นตงในบุษบกบนพระ
 เบญจา มีการรดองเต็มท้อกวันหนึ่งคนหนึ่ง

ณวันเสาร์ เดือน ๖ ขึ้น ๙ ค่ำ เวด้าเช้าตัง
 กระทบหน้าพระอัฐิแต่พระเมรุกลับไปพักยังวัง
 กว่าจะได้มีการทำบุญพระอัฐิคำรบ ๗ วันตาม
 ธรรมเนียมต่อไป เปนต้นการพระเมรุท่องดนาม
 หดวงแต่เท่านั้น คืองานพระบรมธาตุวันหนึ่งกับ
 ดองคืน งานพระศพ ๔ วัน ๓ คืน งานพระอัฐิ
 วันหนึ่งคนหนึ่ง เปนคาร์บงาน ๖ วัน ๗ คืน

ดมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาดา
 กรมสมเด็จพระบวรราชปรมบพิตร พระองค์หนึ่ง

นับว่าพระองค์เป็นพระบรมวงศ์ผู้ใหญ่ในราชตระกูล แต่ในแผ่นดินที่บุตรขึ้นพระองค์หนึ่ง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเคารพนับถือ ไว้วางพระราชฤทัยสนธิทอย่างยิ่ง แต่เป็นที่รักใคร่นับถือของพระบรมวงศ์ข้าราชการชนทั้งปวงด้วยกันโดยมาก เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์หนึ่งพระชนม์มงคล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็เป็นทรงพระอาลัย แต่ทรงพระโศกเศร้าด้วยพระราชฤทัยมาก ทรงพระราชดำริเห็นว่าเป็นการเดียวพระบรมวงศ์ผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ชำนาญในขนบธรรมเนียมราชประเพณี แด่ราชกิจอันยิ่งใหญ่ทั้งปวงนั้นไปพระองค์หนึ่ง ถึงพระบรมวงศ์ข้าราชการ ก็เห็นจริงตามกระ

แต่พระบรมราชดำริห์เป็นอันมาก พวกนี้มีความ
 เคঁรว่าไค่กเดี่ยตายความดีที่ด่มเด็จพระเจ้าบรมวงศ์
 เสรพระองคณน ไค่ทรงปฏิบัตใ้ในทางราชการ กับ
 ทงผู้ใ้รับความพระเมตตา กรุณาที่ไค่ทรงอุป-
 ภาวะเกอูกต โดยที่ผู้ใ้ไค่มีความคั้นเคยเด่นหิว
 ดวยแต่ผู้ใ้หน ๆ เป็นคนตามมากแดนอย คดอด
 ถึงไฟรป่าประชาชนอนเดวทรามเป็นอย่างที่ผู้ใ้

ก็แต่อำนาจซึ่งพระบาทด่มเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ไค่ทรงยกย่องความดีความชอบของด่มเด็จพระเจ้า
 บรมวงศ์เสรพระองคณนตามซึ่งกล่าวมาแล้ว กับ
 ทงพระบรมวงศานุวงศ์ข้าราชการเป็นอันมากไค่
 เห็นดีเห็นจริงตาม กระแต่พระบรมราชดำริห์ดัง
 แล้ว ก็เป็นเครื่องระฎกประกอบตามถึงความดี

ความชอบของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์
 นนทศวร จะ ยกย่อง ตั้รรเกียรติ ถึงขั้น ก็มี ขอความ
 มากหลายเป็นอเนกประการ

พระบรมวงศ์านุวงศ์ข้าราชการบางพระองค์
 บางท่าน ซึ่งเป็นผู้หนึ่งว่าเป็นจิตรกรวิ ผู้
 เคยคิดแต่งโคลงดี แต่ที่นับว่าเป็นผู้แต่งโคลง
 ไฉนนี้ จึงพร้อมใจกันช่วยคิดแต่งโคลงขอพระ
 เกียรติ ยกความดีของพระเดชพระคุณถวาย
 ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์นั้น เมื่อ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไต่ทรงทราบการนี้
 แล้ว ก็ไต่ทรงผูกพระราชนิพนธ์พระราชทานด้วย
 ถ้วนหนึ่ง ตามความที่ไต่เก็บรวบรวมจัดเป็น
 หมวดเป็นเรื่อง ซึ่งจะแจ้งต่อไปในสมุดเล่มนี้

จำนวนโคลงที่พระบรมวงศานุวงศ์ข้าราชการ
 แต่งยกความชอบความดีของสมเด็จพระเจ้าบรม
 วงศ์เธอพระองค์นั้น ได้คิดเป็น ๓ หมวดคือ พระ
 อธิยาไศรยส่วน ๑ ตำแหน่งซึ่งได้ทรงรับราชการ
 ส่วน ๑ คิดปวิथाที่ทรงทราบในวิชาเหล่านั้น
 ส่วน ๑ ได้ตั้งกำหนดชื่อเรื่องแต่หมายเดชเป็น
 ดำดับไว้แล้ว คงรวมความที่ได้แต่งโคลงนั้น
 เป็น ๔๐ เรื่อง ๆ ละ ๒ บท รวมเป็นโคลง ๘๐ บท
 แต่มิใช่โคลงซึ่งเป็นพระนามบท ๑ ประสูตร
 บท ๑ ดั้นพระชนม์บท ๑ บานแพนกแต่งโคลง
 บท ๑ รวม ๔ บท จึงรวมเป็นโคลง ๘๔ บท
 มีรายชื่อเรื่อง โคลงแตนามผู้แต่งแจ้งอยู่แล้ว
 จำนวนโคลงเหล่านี้ ได้เขียนแต่เข้ากรอบคิด

ผนังพระเมรุไว้ทั้ง ๔ มุข ๆ ละ ๓๐ เรือง ๓๐ กรอบ
 เรืองที่ ๑ ถึงที่ ๕ ติดอยู่ที่มุขตะวันออกผนังด้านใต้
 ที่ ๖ ถึงที่ ๑๐ ติดอยู่ที่มุขตะวันออกผนังด้านเหนือ
 ที่ ๑๑ ถึงที่ ๑๕ ติดอยู่ที่มุขเหนือผนังด้านตะวันออก
 ที่ ๑๖ ถึงที่ ๒๐ ติดอยู่ที่มุขเหนือผนังด้านตะวันตก
 ที่ ๒๑ ถึงที่ ๒๕ ติดอยู่ที่มุขตะวันตกผนังด้านเหนือ
 ที่ ๒๖ ถึงที่ ๓๐ ติดอยู่ที่มุขตะวันตกผนังด้านใต้
 ที่ ๓๑ ถึงที่ ๓๕ ติดอยู่ที่มุขใต้ผนังด้านตะวันตก
 ที่ ๓๖ ถึงที่ ๔๐ ติดอยู่ที่มุขใต้ผนังด้านตะวันออก

แต่แม่โคตง ๔ บท ๔ กรอบนั้นได้ติดอยู่ที่เต้า
 ใหญ่ทั้ง ๔ ทิศ โคตงพระนามติดอยู่ที่มุมเต้า
 ตะวันออกเฉียงใต้ โคตงประสูติตรติดอยู่ที่มุมเต้า
 ตะวันออกเฉียงเหนือ โคตงเงินพระชนม์ติดอยู่ที่มุม

เล่าตวันตกเฉียงเหนือ โคนงบานแพนงแต่งโคลง
 คืดอยู่มุมเล่าตวันตกเฉียงใต้

แต่โคลงเหล่านี้ เมื่อต้นการพระเมรุแล้ว จะ
 ได้นำไปคืดไว้ยังพระวิหารหลวง วัดบรมวงศ์
 อิศรวราราม

อนึ่งพนักงานเขียนทรงฐานปูนพระเบญจาใน
 พระเมรุนั้น มีศูกระจงประดิษฐานด้วยรูปภาพ เป็น
 เรื่องซึ่งได้บรรยายความไว้ในโคลงทั้งปวง เป็น
 เครื่องระกุกพิจารณาประกอบตามความของโคลง
 ที่กล่าวไว้นั้นแล้ว รูปภาพตามพนักงาน ได้เริ่ม
 เรื่องที่ ๑ ไปตั้งแต่ฆตวัน ออกตามลำดับโคลง
 เหมือนกันคือ เรื่องที่ ๑ ถึงเรื่องที่ ๕ อยู่มุขตวัน
 ออกพนักงานไต่ เรื่องที่ ๖ ถึงเรื่องที่ ๓๐ อยู่มุข

ควณออก พนักด้านเหนือ เรื่องที่ ๓๓ ถึงเรื่องที่ ๓๕
 อย่มชเห็นอพนักด้านควนออก เรื่องที่ ๓๖ ถึงเรื่อง
 ที่ ๒๐ อย่มชเห็นอพนักด้านควนตก เรื่องที่ ๒๓
 ถึงเรื่องที่ ๒๕ อย่มชควนตกพนักด้านเหนือ เรื่อง
 ที่ ๒๖ ถึงเรื่องที่ ๓๐ อย่มชควนตกพนักด้านใต้
 เรื่องที่ ๓๑ ถึงเรื่องที่ ๓๕ อย่มชใต้พนักด้าน
 ตก เรื่องที่ ๓๖ ถึงเรื่องที่ ๔๐ อย่มชใต้พนักด้าน
 ควนออก รวม ๔๐ เรื่อง ขอผู้ที่จะชมจะดูจงได้
 พิจารณาเนื้อความใน โคลงกับค้เรื่องที่ พนักให้ถูก
 ค้องเทอญ

บัดนี้จะได้บรรยายโคลง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ แด่พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการได้ประดิษฐ์ไว้ ค่อไปดังนี้.

